

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2019. május 6.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

A szövegértési feladatok megoldásának értékelése, pontozása

- A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban megadott pontszámok, illetve rész-pontszámok adhatók. Fél pont nem adható.
- A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.
- Az értékelő tanár a dolgozatban jelölje és pontozza a helyesírási hibákat, és a pontszámot adja hozzá a szövegalkotási feladat helyesírási pontszámaihoz. A helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
- A javító tanár csak az útmutatóval lényegében egyező tartalmú választ értékelheti pontokkal. A megfogalmazás természetesen eltérhet a javítási útmutatótól. Több helyes válasz esetében a lehetőségeket / jel különíti el egymástól.
- Amennyiben a vizsgázó a feladatban előírtnál több választ ír, akkor az első (megadott számú) megoldást kell figyelembe venni.
- A pontozásban figyelembe kell venni a felelet megfogalmazását is, amennyiben ezt az útmutató előírja.

*Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!
Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.*

A játék fogalma

(1) A játék fogalmának pontos, ugyanakkor használható meghatározása kihívás, ugyanis az emberi cselekvésnek széles tartományát alkotja a játéktevékenység. Különösen nehéz jó meghatározást adni ott, ahol a játékok más jellegű tevékenységekkel (pl. munka, rítus¹, sport) érintkeznek, illetve ahol e különböző jellegű tevékenységek összefonódva fordulnak elő. A köznapi nyelvhasználat számos olyan, játékkal kapcsolatos előítéletet és előfeltevést őriz, amelyek a tudományos igényű elemzésekben is éreztetik hatásukat. Ez a tény a játék két különböző értelmezésében nyilvánul meg. Az egyik csak azokban az esetekben beszél játékról, amikor a gyermekek valamiféle játékszerrel foglalatkoskodnak (pl. a lányok „babáznak”, a fiúk „autóznak”), vagy valamiféle szabályok rögzítette csoportos játékot (pl. társasjátékok, zalogosdi, körjátékok) játszanak. A másik felfogás szerint a játék fogalma szinte a végtelenségig ki is tágulhat, ide tartoznak a gyermekjátékok mellett a felnőttek olyan időtöltései is, mint a különböző sportok, a kártyázás, a sakkozás. Nyilvánvaló azonban, hogy itt már különböző funkciójú és szerkezetű cselekvésekről van szó, amelyeket csak egy nagyon általános szinten lehet egyetlen játékmeghatározáson belül értelmezni. Az egyes tudományágak (például a szociológia², a filozófia, a pszichológia, a szociálpszichológia³) éppen ilyen tág játékfogalommal dolgoznak, mindig az ennek megfelelő általánosítás szintjén maradván. Ily módon ezek a tudományterületek számos rendkívül fontos megállapítást tettek már a játékok elmélete, az emberi cselekvések általános megismerése szempontjából.

(2) Amikor a továbbiakban játékokról beszélünk, akkor e szövegben mindig a népi gyermekjátékokról van szó. Ezzel azt kívánjuk hangsúlyozni, hogy minden esetben a falusi gyermekek játékait elemezzük, így természetesen vizsgálódásunk keretein kívül rekednek a városi, polgári játékkultúra elemei éppúgy, mint a különböző társadalmi rétegekhez tartozó felnőttek időtöltései. A fogalomnak ez a leszűkítése azonban semmiképpen sem jelenti azt, hogy a népi gyermekjátékokban nem találni meg azokat az általános tulajdonságokat (vagy azok sajátos megnyilvánulási formáit), amelyek a játékot általában jellemzik.

(3) Az egyes játékdefiníciókat áttekintve két sajátosság ötlük azonnal a szemünkbe: a meghatározások egyrészt a munka, a rítus és a játék közötti pontos határvonalak meghúzására, másrészt pedig a játékfolyamat bizonyos számú jellemzőinek összegyűjtésére irányulnak. Amennyiben a más jellegű tevékenységekkel való szembenállásra helyezzük a hangsúlyt, megállapíthatjuk, a játékokat az jellemzi,

¹ rítus: szertartás, szokás, rögzült cselekménysor (pl. vallásos szertartásé, népszokásé)

² szociológia: a társadalmi csoportok, intézmények és folyamatok leírásával, azok működésével foglalkozó tudományterület

³ szociálpszichológia: az egyén és a társas környezet kölcsönhatásával foglalkozó tudományterület

hogy szabad akaraton alapulnak, nem produktív⁴, valóságserűek, de nem valóságosak, térben és időben meghatározottak. Nézzük most meg részleteiben, mire is utalnak, mit fejeznek ki ezek a tulajdonságok.

(4) Az a tény, hogy a játék minden külső kényszerítő körülményt nélkülöző szabad cselekvés – minden játékmeghatározásban visszatükröződik. A köznapi gondolkodás számára nagyon is nyilvánvaló, hogy játszani nem kötelesség, azaz a játszás egy teljesen szabadon választott tevékenységi forma. Inkább úgy kellene fogalmaznunk, hogy a játék a munkához vagy a rítushoz viszonyítva szabad cselekvés (egyénilag minden hátrányos következmény nélkül eldönthető, játszom-e vagy sem); önmagában szemlélve azonban nem egészen az. Pszichológiai szempontból ugyanis a játék – valamely adott korcsoport, leginkább a gyermekek számára – az önkifejezés, a megismerés, általában a társadalmi lét egyedül lehetséges formája. Az embernek az az egyik legerősebb, de ugyanakkor nem mindig tudatos törekvése, célja, hogy azonosulni tudjon a saját környezetét jelentő társadalmi csoporttal, annak kultúrájával. Ennek a pszichológiai indíttatású alkalmazkodásnak az egyik legelső eszköze a játék. Vagyis ebben az értelemben már nincs szó szabad cselekvésről. Ha egészen pontosan akarnánk összefoglalni mindezt, akkor azt mondhatjuk: az egyén, a gyermek számára nem kötelező a játszás, ha azonban nem játszik (ami lelki és biológiai okokból is lényegében lehetetlen), megfosztja magát a kultúrával való azonosulás egyik eszközétől.

(5) Lényegében ugyanezt mondhatjuk el a játékok nem produktív jellegéről is. A játékok nem hoznak létre anyagi javakat, mivel nem a valóságos világ keretein belül lezajló tényleges folyamatokról van szó. A játékok valóságserűek, de nem valóságos akciók (pl. a gyermek pogácsát 'süt' homokból, majd 'megeszi', 'kóstolásra' kínálja fel). A játékok csupán „eljátsszák”, „megelevenítik” a valóságos világot, ennek törvényei azonban nem érvényesek rájuk. A játékkutatás egyik igen nagy hatású elmélete szerint a játék egyik legfontosabb sajátossága a jelszerűsége, vagyis a játékok a valóságos világ másolatát jelentik, világuk a tényleges, a valóságos világ helyettesítője. A játék képtelen anyagi javak létrehozására, ennyiben tehát nem produktív, azaz nem termelő munkatevékenység. Ugyanakkor a játékok kialakítanak bizonyos készségeket, képességeket, irányultságokat és szempontokat, amelyek a játszó előkészítik későbbi produktív, már anyagi javakban is mérhető tevékenységek végzésére.

(6) A játék – legalábbis az eredmények, a társadalom, a kultúra szempontjából – egy jövőre irányuló cselekvési mód, amely a jelenben zajlik, de a jövőre hat. Ez a mozzanat alapvetően jellemez minden tanulási tevékenységet, alapvetően jellemzi magát a szocializációt. A szocializáció fogalma azt az érési, fejlődési folyamatot jelöli, amelynek során az egyén és/vagy a csoport elsajátítja a kultúrában való élés szabályait és törvényeit. A játék „eredménye” a szabályok és törvények tartalmi ismerete, a kultúrában való együttélés kereteinek felismerése. Tehát a játéktevékenység térben és időben egyaránt jelzi a kultúra kereteit, továbbá az egyénnek ezen kereteken belüli lehetőségeit.

(7) Végül vizsgáljuk meg, hogyan rajzolódik ki a játékszereknek a szocializáció folyamatában betöltött szerepe. A játékszerek mint a játéktevékenység tárgyi kellékei egyrészt tárgyiasítják, kézzelfoghatóvá teszik a más módon el nem sajátítható ismereteket, másrészt továbbadják a hozzájuk tapadó elvárásokat, értékeket, normákat. Az utánzó játékszerek különböző játékeseményekben és játékfolyamatokban alkalmazhatók, szabadon variálhatók mindaddig, amíg a játszó meg nem sértik az általuk utánzott „tárgy” jelentéstartományát. Kizárólag szerepjátékokban fordulnak elő, mivel az utánzott tárgy játékbeli használatához meghatározott „szerepek” is hozzátartoznak. Sőt, ezeknek a szerepeknek (pl. édesanya, gazda, pásztor, kondás) az elhagyása értelmetlenné tenné magát a játékfolyamatot.

Terményekből készített utánzó játékszerek: cirokszekér, csutakrozi (rongybaba), tökmalac

Magyarázatok:

cirok: perjefű, fás részeiből seprű, játék is készülhet
csutak: csutka, lemorzsolts kukoricacső

⁴ produktív: hasznosuló, jövedelmező, termelő, terméket előállító

Forrás: MAGYAR NÉPRAJZ VI. kötet. Szerk.: Paládi-Kovács Attila. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988-2002.
<http://mek.oszk.hu/02100/02152/html/06/99.html>. A feladathoz igazított szöveg.

1. Töltse ki az alábbi vázlatot az 1. bekezdés információi alapján!

A) A játék fogalma szűken értelmezve:

a) *Csak azokban az esetekben beszélünk játékról, amikor a gyermekek valamiféle játékszerrel foglalatосkodnak.*

Az értelmezés más megfogalmazásban is elfogadható, amennyiben megfelel a szűken értelmezett játékfogalomnak.

Adható 1, 0 pont.

A fogalom szemléltetése egy szövegből vett példával: *a leányok „babáznak” / a fiúk „autóznak”*

A példára adható 1, 0 pont.

b) *Vagy valamiféle szabályok rögzítette csoportos játékot játszanak.*

Az értelmezés más megfogalmazásban is elfogadható, amennyiben megfelel a szűken értelmezett játékfogalomnak.

Adható 1, 0 pont.

A fogalom szemléltetése egy szövegből vett példával: *társasjáték/ok / zálogosdi / körjáték/ok*

A példára adható 1, 0 pont.

B) A játék fogalma tágan értelmezve:

Ide tartoznak a gyermekjátékok mellett a felnőttek időtöltései is.

Az értelmezés más megfogalmazásban is elfogadható, amennyiben megfelel a tágan értelmezett játékfogalomnak.

Adható 1, 0 pont.

A fogalom szemléltetése egy szövegből vett példával: *sportok / kártyázás / sakkozás*

A példára adható 1, 0 pont.

A feladat A) a) és b) részére ÉS a B) részre összesen adható **6, 5, 4, 3, 2, 1, 0** pont

Minden helytálló válasz 1pont.

2. Jelölje meg az első feladat megfelelő betűjelét (A vagy B) megadva, hogy a szöveg első bekezdésében megnevezett tudományterületek melyik játékfoglomból indulnak ki!

A választott betűjel: B) (a játék fogalma tágan értelmezve)

Adható 1, 0 pont.

3. Az olvasott szöveg forrásaként megjelölt kötet további része konkrét játékok leírását is közli. Ön szerint melyik játékokkal foglalkozik bizonyosan a kötet a felsoroltak közül? (2)
a) Húzza alá a megfelelő játékneveket!

Fecskézés:

Talicskázás:

Adható **2, 1, 0** pont. Egy helytálló aláhúzás 1 pont.

b) Választásait indokolja a szövegből idézett egy mondattal / mondatrészlettel!

- Amikor a továbbiakban játékokról beszélünk, akkor mindig a népi gyermekjátékokról van szó / minden esetben a falusi gyermekek játékait elemezzük, mutatjuk be / tanulmányunk keretein kívül rekednek a városi, polgári játékkultúra elemei éppúgy, mint a különböző társadalmi rétegekhez tartozó felnőttek időtöltései

A válasz más megfogalmazásban is elfogadható, amennyiben tartalmilag megfelelő az indoklás.

Adható **1, 0** pont.

4. A szöveg milyen ellentétpárok mentén állítja szembe a játék fogalmába tartozó jellemzőket más jellegű tevékenységekkel? Töltse ki a táblázatot! (3, 5)

A játék fogalmába tartozó jellemzők	Más jellegű tevékenységek
szabad akaraton alapuló cselekvés	meghatározott / nem szabad / kötelező cselekvés / munka / rítus
nem produktív / nem hoz létre anyagi javakat / nem termelő tevékenység / anyagi javakban nem mérhető	produktív / termelő / javakat előállító / anyagi javakban mérhető
valóságyszerű, de nem valóságos / nem a valóságos világ keretein belüli folyamat / jelszerű / a valóságos világ helyettesítője, másolata	valóságos / valós világhoz kapcsolódik
[a játékok] eljátszák / megelevenítik a valóságos világot / a valóság törvényei nem érvényesek rájuk	valóságosan megtörténnek / a valóság keretei között történnek
[a játékok] készségeket / képességeket / irányultságokat alakítanak ki	nem céljuk képességek kialakítása / már kialakult képességekre épülnek

Elfogadható még:

[a játékok] térben és időben meghatározottak	térben és időben másként meghatározottak / más módon érvényesítik / fejezik ki a kultúra kereteit
[a játékok] térben és időben meghatározottak	a szöveg nem fejt ki részletesen más tevékenységek e jellemzőit / nem foglalkozik részletesen más tevékenységek térbeli és időbeli meghatározottságával

Adható **4, 3, 2, 1, 0** pont.

Cellapáronként adható 1 pont, amennyiben a vizsgázó az egyik oszlopba a játékhoz kötődő jellemzőt, a másik oszlopba pedig a játék megjelölt jellemzőjével ellentétes tevékenységet, jellemzőt, magyarázatot írt. Csak akkor adható pont, ha a cellapár mindkét elemét kitöltötte. Más, értelmében megegyező megfogalmazás, helytálló állásfoglalás, indoklás is elfogadható. Ugyanarra a tartalmi elemre csak egyszer lehet pontot adni.

5. Igaz vagy hamis? Írja a megállapítások mellé a megfelelő I vagy H betűjelet! (1, 2, 3, 4)

Megállapítás	Betűjel
a) Az emberi cselekvésnek széles tartományát alkotja a játéktevékenység.	I
b) A népi gyermekjátékokban nem lehet megtalálni azokat az általános tulajdonságokat, amelyek a játékot általában jellemzik.	H
c) A meghatározások egyrészt a munka, a rítus és a játék közötti pontos határvonalak meghúzására irányulnak.	I
d) A játék – valamely adott korcsoport, leginkább a felnőtt számára – az önkifejezés, a megismerés, általában a társadalmi lét egyedül lehetséges formája.	H

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont. Egy helytálló válasz 1 pont.

6. Keressen a kép és idézet közös mondanivalója, valamint az 5. bekezdés tartalma között párhuzamot, hasonlóságot! Három egész mondata három válaszelemet tartalmazzon! (5)

René Magritte: *A képek árulása*, 1948 (A képen olvasható szöveg: "Ez nem pipa")

„Egy képet nem szabad felcserélni a dologgal, amit az ember megérinthet. Meg tudja tömni az én pipámat? Természetesen nem. Ez csak egy vázlat. Ahogy rá is írtam a képre, hogy ez nem egy pipa, az úgy is van. A narancsszelet másolata egyáltalán nem ehető.”
(René Magritte)

Lehetséges válaszok:

- A szöveg idézett elmélete szerint a játékok a valóságos világ másolatát jelentik, azaz a játékok világa a tényleges, a valóságos világ helyettesítője.
- Magritte képe is csupán a tényleges, valóságos világ egyik elemét helyettesíti.
- Magritte képe valóságos, de nem valóságos. Ez a meghatározás érvényes a játék fogalmára is.
- A játék és a valóságos jelkapcsolata párhuzamba állítható a pipát ábrázoló festmény és a valódi tárgy kapcsolatával.
- Ahogyan a játék ténylegesen létező valami(ket) jelöl, úgy a festmény (pipa) is jelöli a ténylegesen létező tárgyat.

Egy helyes megállapításra 1 pont adható.

A válasz tartalmi minőségére adható 3, 2, 1, 0 pont.

A válasz nyelvi minőségére adható 1, 0 pont.

Amennyiben a válasz nem mondat, nem adható pont a nyelvi minőségre.

Adható összesen 4, 3, 2, 1, 0 pont

7. A szöveg bizonyos szavakat idézőjelbe tesz. Magyarázza meg saját szavaival, milyen többletjelentéssel ruházza fel az idézőjel az alábbi példák kiemelt szavait!

a) a leányok „babáznak”, a fiúk „autóznak” (1)

Lehetséges válaszlelemek:

- Az idézőjel emlékezteti az olvasót, hogy már ismert, sokak által ismert megállapítást olvas, amely a hétköznapi tapasztalathoz nem tesz hozzá újat.
- Az idézőjel arra is utalhat, hogy az idézőjelbe tett szó eredeti jelentéséhez képest más értelemben áll: pl. a gyerekek a valóságban nem autóznak, nem babáznak, hanem játszanak; nem valóságos babákról vagy autókról van szó; a „babázás”, „autózás” az adott tárgyhoz képest tágabb, gyakran egyéni tevékenységet jelöl, szimbolizál stb;
- Az idézőjel arra az általánosító tapasztalatra is utalhat, hogy a fiúgyermekhez gyakran az autózást, a lánygyermekhez pedig a babázást kapcsolják.
- Az idézőjel jelzi, hogy a szöveg szerzője nem ért egyet / nem azonosul a közléssel.
- Az idézőjel a kifejezés élőszóbeli / közkeletű jellegét emeli ki.

Adható 1, 0 pont.

Helytálló közlés 1 pont.

A válasz, amennyiben érdemi és helytálló közlést tartalmaz, más megfogalmazásban is elfogadható.

b) A játék „eredménye” a szabályok és törvények tartalmi ismerete, a kultúrában való élés kereteinek felismerése. (6)

Lehetséges válaszlelemek:

- A játék fogalma kapcsán nem igazán beszélhetünk eredményorientáltságról, a játéktevékenységeknek mégis jelentős hozadéka van. Ezt a kettősséget érzékelteti az idézőjel.
- Az idézőjel előre felhívja a figyelmet, hogy a játék esetében másfajta eredményről beszélünk, mint amit általában annak gondolunk / az eredmény nem kézzelfogható / nem produktív

Adható 1, 0 pont.

Egy helytálló közlés 1 pont.

A válasz, amennyiben érdemi és helytálló közlést tartalmaz, más megfogalmazásban is elfogadható.

8. Nevezze meg a szöveg alapján a játék és a tanulás két közös jellemzőjét! (6)

Lehetséges válaszlelemek:

- mindkettő jövőre orientált cselekvési mód
- mindkettő elsajátítási folyamat is / a játékban sokféle tartalmat is megtanulhatunk meg (pl. szerepeket, szabályokat)
- a szocializációs folyamat részei / összetevői
- mindkét tevékenység / folyamat tartalmazza a kultúrában élés kereteinek, szabályainak elsajátítását

Adható 2, 1, 0 pont. Egy helytálló közlés 1 pont.

---

9. Egészítse ki a saját szavaival a játék fogalmáról szóló megállapításokat! (5)

a) *A játékok valóságserűek, de nem valóságos akciók.*

A tartalmilag helytálló kiegészítésért adható **1, 0** pont.

b) *A játék annyiban nem termékeny, termelő tevékenység, hogy képtelen anyagi javak létrehozására, / nem hoz létre anyagi javakat, ugyanakkor kialakít (bizonyos) készségeket / irányultságokat / szempontokat.*

A tartalmilag helytálló kiegészítésért adható **1, 0** pont.

10. Vizsgálja meg, a 7. bekezdés illusztrációit!

a) Milyen összefüggéseket lát az illusztrációk és a 7. bekezdésben említett játéktípus között? Válasza 3 érdemi közlést tartalmazzon!

Lehetséges válaszlelemek:

- a szövegben említett játéktípus a szerepjáték, az illusztrációban megjelenő játékszerek ennek kellékei

- a játék fontos eleme a felnőtt „szereplőkkel” történő azonosulás, a játékszer pedig ennek (egyik szimbolikus) eszköze

- a játék érintett szerepe a szocializáció; minden egyes játékszer jelentéstartományához tartozik egy szerep / szerepkészlet

- a játékban a felnőtt szerepekhez szükséges készségek, képességek elsajátítása történik

- 'kicsiben' a játékszerek megidézik a székérral végezhető munkát / tevékenységeket, ugyanígy a tökmalac az állatgondozást, terelést, a csutakrozi pedig az édesanya szerepét, a gondozást, az érzelmi kötődést

Adható a szöveg minőségétől és tartalmától függően **3, 2, 1, 0** pont.

Egy helytálló megállapítás **1** pont.

b) Indokolja 2 érdemi közléssel, Ön szerint miért készültek helyi terményekből a falusi gyerekek játékaik!

Lehetséges válaszlelemek:

- a termények helyben rendelkezésre állnak

- helyben ismerik a termények tulajdonságait / felhasználhatóságát (miből mit lehet készíteni)

- a termény anyaga / alakja / formája megadja a belőle készíthető játékszer jellegét (pl. tökmalac)

- az ismerős anyagokból készült játékszerek ismerős szerepek kellékei lehetnek (anya szerephez a baba formájú kukoricacső)

- a helyi termények felhasználása is része a felnőtt létre történő szocializációnak / gazdaságos, olcsó, kreatív

Adható **2, 1, 0** pont. Egy helytálló közlés **1** pont.

11. A játék alábbi elméleti meghatározásai a gyermeki játéktevékenységnek csak egy-egy jellemzőjét ragadják meg. Válasszon ki ezekből egy meghatározást és indokolja egész mondatban, miért tűnik részlegesnek az adott ’játékelmélet’! Válaszában használja fel az olvasott szöveg információit!

- A) ’Gyakorláselmélet’: A játék felkészít az életre.
- B) ’Energiafőlösleg-elmélet’: A játék a felhalmozott energia levezetője.
- C) ’Megismétlési elmélet’: A játék fejlődési szakaszai az emberiség történetét modellálják.
- D) ’Üdülés-elmélet’: A játék felfrissülést nyújt a játékosoknak.

A választott meghatározás betűjele: _____

A meghatározás részleges, mert....

Önmagában a választott betűjel közlése nem ér pontot, ugyanis mind a 4 meghatározás részlegesnek tekinthető.

A válaszban adott konkrét indoklás kiegészíti a választott elmélet hiányát, és utal a szövegben megjelenő bármely játékkal kapcsolatos magyarázat valamely elemére.

Adható az indoklás / az érv kifejtettségétől és nyelvi minőségétől függően **2, 1, 0** pont.

Ha az indoklás nem egész mondat, maximum **1** pont adható.

12. Írjon legalább három szóból álló, tartalmilag összefoglaló címet az alábbi öt szerkezeti egységnek (2-6. bekezdések)! (A névelő szónak számít)

Példák a lehetséges válaszokra, címekre:

- 2. bekezdés: A fogalom szűkítése / a népi gyermekjátékokra
- 3. bekezdés: Mi játék és mi nem játék / A más jellegű akciókkal szembeállított játékfogalom
- 4. bekezdés: A játék mint szabad cselekvés
- 5. bekezdés: A valóságos világ megelevenítése / Megelevenedik a valóságos világ
- 6. bekezdés: A játék is tanulás

Adható **5, 4, 3, 2, 1** pont.

A bekezdésekhez adott címenként adható **1** pont, amennyiben a vizsgázó által megadott cím legalább három szóból és a bekezdés egészére irányuló lényegi tartalmi elemet hordoz.

ÉRVELÉS VAGY GYAKORLATI SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!

A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelő személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

Az értékelés általános elvei

1. Az érvelés vagy gyakorlati szövegalkotási feladat javítási-értékelési útmutatója két részből áll: a mindkét feladattípusra vonatkozó általános értékelési szempontokból, valamint az egyes feladatokhoz tartozó feladatspecifikus értékelési szempontokból. A megoldás értékelésekor az általános és a feladatspecifikus szempontokat egyaránt figyelembe kell venni.

2. Az általános értékelési szempontok az elvárható teljesítményt írják le. Amilyen mértékben teljesülnek az egyes szempontokhoz tartozó kritériumok, a javító tanár ezzel arányosan ítéli meg a szempontokhoz rendelt pontszámot. A feladatspecifikus értékelési szempontok közlik az adott feladathoz kapcsolódó lehetséges tartalmi elemeket, valamint a konkrét feladatkiírás függvényében megítélhető pontszámokat.

3. Az értékelés során kizárólag a kitűzött két feladat valamelyikére adható pont. A vizsgázó összesen 0 pontot kap, amennyiben a feladatot egyáltalán nem oldotta meg, továbbá ha nem a feladat témájáról írt. Ebben az esetben a szerkezet és a nyelvi minőség pontszáma is csak 0 lehet.

4. Ha a vizsgázó két feladatot is megoldott, és nem jelezte egyértelműen, melyiket szánja végleges megoldásnak, a sorrendben először szereplő feladatot kell értékelni.

5. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a tartalmi, a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat, valamint a feladatkiírás szempontjából releváns helyes válasz elemeket. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.

6. Az elvárt terjedelemtől való eltérés pontvesztéssel jár, ideértve az alacsonyabb vagy a jelentősen magasabb szószámú kidolgozást. A kirívóan rövid terjedelmű kidolgozás (max. 60 szó) összesen 0 pont. A rövid terjedelmű (60-120 szó) kidolgozás értelemszerűen mindhárom fő értékelési szempont szerint arányosan csökkenő pontszámokkal értékelendő. A jelentősen hosszabb terjedelem esetén (300 szó fölött) a szerkezeti pontszám csökkentendő.

Általános értékelési szempontok

Tartalmi minőség – érvek, állítások, gondolatok	4–0 pont
<ul style="list-style-type: none"> - A vizsgázó írásműve a feladatban kijelölt problémához, témához kapcsolódik. - Az írásmű a feladatban kijelölt valamennyi szempontra utal, kitér, válaszol. - Az írásmű megfelelő mennyiségű érvet, állítást tartalmaz. - Az írásmű bizonyítja, hogy a vizsgázó megértette a feladatot, a problémáról képes hiteles, tárgyyszerű, ugyanakkor személyes véleményt alkotni. - A vizsgázó által kifejtett tartalmi elemek és állítások életszerűek, problémaérzékenyek, érvekkel alátámasztottak és meggyőzőek. - A szöveg koherens, nem jellemzőek az egymásnak ellentmondó állítások, gondolatok, javaslatok. - A szövegben nincsenek tárgyi tévedések. 	
Szerkezet	3–0 pont
<ul style="list-style-type: none"> - A szöveg megfelel a kijelölt szövegtípus, szövegműfaj követelményeinek. - Szerkezeti egységei világosan azonosíthatóak. - A szöveg gondolatmenete logikus és arányos felépítésű, kerüli az önisméltést, és nem tartalmaz logikai hiányt. - A szöveg bekezdésekre oszlik. - A szöveg megfelelően alkalmazza a jelentésbeli és a grammatikai kohézió eszközeit. - A szöveg megfelelő terjedelmű (120-200 szó között). 	
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	3–0 pont
<ul style="list-style-type: none"> - A vizsgázó a szövegtípusnak, szövegműfajnak és a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi regisztert használ. - A beszédhelyzethez, témához illő találó, pontos szókincs és kifejezések jellemzik a szöveget. - A szöveg a beszédhelyzethez, műfajhoz illő szerkezeti felépítésű és modalitású mondatokat használ. - A szöveg nyelvhelyességi szempontból kifogástalan. 	

Feladatspecifikus értékelési szempontok

Érvelés

A világ számos országában, például Finnországban, Spanyolországban, az Egyesült Államokban a külföldi filmeket főként feliratosan vetítik, míg más országokban, köztük Magyarországon, Németországban vagy éppen Japánban sokszor szinkronizálják az adott ország nyelvére. Hazánkban általában jó minőségű szinkron készül, gyakran neves színészek kölcsönzik hangjukat a külföldi filmeknek. Megfigyelhető ugyanakkor az is, hogy sokan inkább a feliratos változatokat kedvelik jobban.

<http://www.vous.hu/hir/20151201-magyar-szinkron-szinkronjunkie-blog-interju>

Ha választhat, Ön feliratosan vagy inkább szinkronizálva nézi meg az új sikerfilmeket vagy a régi kedvenceit? Kifejtésében utaljon a felvezető szöveg megállapításaira, személyes tapasztalataira, említse legalább egy konkrét filmet is! Álláspontja megfogalmazásakor 3-5, egymástól jól elkülöníthető érvet tegyen mérlegre!

Lehetséges tartalmi elemek– érvek, állítások, gondolatok:

A maximális 4 pont akkor adható meg, ha az általános értékelési szempontok mellett az alábbi feltételek is teljesülnek:

- Legalább három, maximum öt világosan kifejtett, egymástól lényegében elkülönülő érvet fogalmaz meg a fölvetett kérdéssel kapcsolatban.
- A vizsgázó – akár köztes véleményt megfogalmazó – álláspontja jól azonosítható, belső ellentmondástól mentes abban a kérdésben, hogy a filmeket *feliratosan* vagy *szinkronizálva* nézi-e meg szívesen; mérlegre teszi a lehetséges érveket.
- A vizsgázó utal a felvezető szöveg megállapításaira, és legalább egy konkrét filmet nevez meg álláspontja alátámasztására.

Amennyiben az a)-b)-c) kritérium valamelyike nem teljesül, kritériumonként 1-1 pont, összesen 3 pont levonható a Tartalmi minőségre az általános értékelési szempontok alapján megítélhető pontszámból.

Lehetséges érvek

A szinkronizált változat mellett

- Amikor először nézünk meg egy filmet jobban befogadható, ha anyanyelvünkön nézzük, hiszen jobban érthetőek az árnyalatok, hangsúlyok.
- Sokkal szórakoztatóbb és jobban követhető egy film, ha hallás útján követjük a szereplők szövegét, mint amikor olvasnunk kell a szöveget.
- A feliratok során gyakran tömöríteni kell az elhangzó szöveget, ez pedig sokszor nehezen érthetővé teszi a filmet, különösen a gyorsan pergő párbeszédok esetében.
- A feliratok olvasása elvonja a figyelmet a film képi világáról, vizuális érényeiről.
- A magyarul beszélő film közelebb áll hétköznapi életünkhöz, ezért jobban lehet azonosulni a szereplőkkel, jobban át lehet érezni problémáikat, nehézségeiket.

A feliratos változat mellett

- A feliratos változat sokkal közelebb van az eredeti filmhez, mert a színészek hangsúlyait, beszédmódját és a hangeffekteket is az eredeti formájában lehet élvezni.
- A felirat és az idegen nyelvű szöveg egyidejű követése a nyelvgyakorlás egy igen hasznos formája is lehet.

- A magyar szinkron minősége olykor vitatható: sérülhet a hangeffekt vagy a zenei aláfestés.
- Előfordul, hogy ugyanazt a külföldi színészt különböző színészek szinkronizálják különböző filmekben, ami zavaró lehet.
- A magyar hang gyakran nem illik az adott színészhez, vagy pontatlan a szinkronizálás, ami rontja a film élvezeti értékét.

Gyakorlati szövegalkotás

Amikor Ön házépítésbe fogott, még nem sejtette, milyen szerencsében lesz része: pincéje alapozása közben a markoló által kiforgatott földben jelentős régészeti leletet, összesen 117 darab római kori érmét talált. Törvénytisztelő állampolgárként Önnek tudomása van arról, hogy a földből előkerülő kincsek tulajdonjoga fölött a megtaláló nem rendelkezhet korlátlanul, ezért hivatalos levélben a település jegyzőjéhez fordul, hogy bejelentsen a leletet és jogi tanácsot kérjen a további teendőket illetően.

Írjon hivatalos levelet a település jegyzőjének, amelyben tanácsot kér, mi a törvényes eljárás a kertjében talált régészeti lelettel kapcsolatban! A bevezető szövegben ismertetett helyzethez illeszkedően további életszerű elemekkel bővítve ismertesse a szituációt, valamint pontosan megfogalmazott kérdésekkel kérjen iránymutatást! Ügyeljen a hivatalos levél szövegműfajának formai és nyelvi követelményeire!

Használja az alábbi címet:
Dr. Törvény Jánosné jegyző
Rigóvár Város Önkormányzata
9991, Rigóvár, Fő tér 1.

Lehetséges tartalmi elemek– érvek, állítások, gondolatok:

A maximális 4 pont akkor adható meg, ha az általános értékelési szempontok mellett az alábbi feltételek is teljesülnek:

- a) A levélíró hivatalosan bejelenti a lelet megtalálását és ismerteti az érmék előkerülésének körülményeit.
- b) A vizsgázó pontos, a bevezető szöveg információira építő kérdéseket fogalmaz meg a lelettel kapcsolatos további teendőket illetően.
- c) A szöveg további különböző, a feladat tárgyához illeszkedő életszerű elemmel gazdagítja a bevezető szövegben ismertetett szituációt *(például részletesen bemutatja a lelet tartalmát, jellegét; pontosan körülírja az érmék előkerülésének körülményeit; a levélíró ismerteti személyes kötődését a római kultúrához; esetleg bemutatja a szomszédok álláspontját stb).*

Amennyiben az a)-b)-c) kritérium valamelyike nem teljesül, kritériumonként 1-1 pont, összesen 3 pont levonható a Tartalmi minőségre az általános értékelési szempontok alapján megítélhető pontszámból.

Szerkezeti, műfaji elemek:

A maximális teljesítmény eléréséhez az általános értékelési szempontok mellett a hivatalos levél formai sajátosságainak megfelelően az alábbi feltételeknek is meg kell felelni:

címzés (fejlécen), feladó (fejlécen), formális megszólítás, bekezdésekre (tematikusan) tagolt szöveg, dátum (elején vagy végén), elköszönő formula, aláírás
Megjegyezzük, ha magánszemély ír hivatalos levelet hivatalos személynek, nem szükséges feltétlenül a tárgyat megjelölnie a fejlécben; hibának sem tekinthető a jelenléte.

Amennyiben 2-3 elem hiányzik a felsoroltak közül, 1 pont levonandó a szerkezet szempontja az általános kritériumok alapján megítélhető pontszámból.

Amennyiben 4-5 elem hiányzik a felsoroltak közül, 2 pont levonandó a szerkezet szempontja az általános kritériumok alapján megítélhető pontszámból.

Amennyiben 6-7 elem hiányzik a felsoroltak közül, nem adható pont a szerkezet szempontja, mivel ebben az esetben a szöveg nem tekinthető kérvénynek.

A nyelvi igényesség terén az általános értékelési szempontok irányadók.

A MŰÉRTÉLMEZŐ SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

Értékelni csak az adott két téma egyikéről szóló dolgozatot lehet.

Ha a vizsgázó egynél több szövegalkotási feladatot old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át a szerinte érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie.

A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.

Általános értékelési elvek

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott fogalmi kifejtettség nem kritériuma a maximális pontszámnak.

2. A javítási-értékelési útmutató leírja a tartalmi minőségre (elérhető: 25 pont), a szövegszerkezetre (elérhető: 5 pont) és a nyelvi igényességre (stílus, nyelvhelyesség) (elérhető: 10 pont) adható pontok teljesítménytartományait. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámáról.

3. Az értékelő a dolgozatot a három értékelési szemponton belül abba a teljesítménytartományba sorolja be, amely kritériumainak az a leginkább megfelel. A teljesítménytartományokon belül – a megfelelés mértékének, arányának megfelelően – az értékelő dönt az elért pontszámáról. Az elvárt terjedelemtől való eltérés pontveszteséggel jár, ideértve az alacsonyabb vagy a jelentősen magasabb szószámú kidolgozást.

4. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a tartalmi, a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat, valamint a feladatkírás szempontjából releváns válaszelemeket. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.

5. Ha a vizsgázó nem a feladatban kitűzött témát dolgozza ki, vagy egyáltalán nem oldotta meg a szövegalkotási feladatot, a szövegalkotási feladatra adható pontszáma minden értékelési szempont esetében 0 pont.

<p>Tartalmi minőség – adható összesen 25 pont. A bázisszöveg és a feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának; a problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás szerint.</p>	
<p>25-20 pont</p>	<p>a feladatban kijelölt valamennyi értelmezési szempontra utal, kitér, válaszol; kifejtett, indokolt, tárgyyszerű állítások, következtetések; ítélőképesség, releváns értékítélet; az értelmezési szempontoknak megfelelő tájékozottság (fogalmak, indokolt példák, hivatkozások) meggyőző alkalmazása</p>
<p>19-15 pont</p>	<p>részleges megfelelés a feladat szempontjainak; helyenként kifejtetlen állítások, következtetések; az értelmezési szempontoknak megfelelő tájékozottság (fogalmak, indokolt példák, hivatkozások) részben elfogadható alkalmazása, esetleges tárgyi tévedések; több elemében helytálló kifejtés, releváns vélemény</p>
<p>14-10 pont</p>	<p>jellemzőn hiányos megfelelés a feladat szempontjainak; kevés releváns, kifejtett állítás, helyenként megalapozatlan következtetések; korlátozott fogalmi tájékozottság, előfordul tárgyi tévedés; törekvés releváns vélemény megfogalmazására</p>
<p>9-5 pont</p>	<p>alig reflektál a feladatban adott szempontokra; többségében felületes közlések, megalapozatlan állítások; hiányos tárgyi-fogalmi tudás, esetenként alapvető félreértések; törekvés azonosítható vélemény megfogalmazására</p>
<p>4-0 pont</p>	<p>nem reflektál a feladatban adott szempontokra, sok tartalmatlan közlés, hiányzó vagy jellemzően téves fogalomhasználat; félreértések, alig vagy nem azonosítható álláspont</p>
<p>Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont. A felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem: 400-800 szó) szerint.</p>	
<p>5-4 pont</p>	<p>tudatosan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem</p>
<p>3-2 pont</p>	<p>részben rendezett gondolatmenet; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás) elvárt terjedelem</p>
<p>1-0 pont</p>	<p>bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem (400 szónál kevesebb)</p>

Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) – adható összesen 10 pont. A nyelvi regiszter, a szókincs, a köznyelvi normának való megfelelés szerint.	
10-8 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, világos megfogalmazás és mondatszerkesztés; pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontokhoz illő gazdag szókincs; kifejező, árnyalt, következetes előadásmód; esetleg néhány kisebb nyelvi bizonytalanság
7-6 pont	gördülékeny megfogalmazás, átlátható mondatszerkesztés; az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; többnyire szabatos előadásmód; esetleg néhány, az értelmezést nem befolyásoló nyelvi, nyelvhelyességi hiba
5-3 pont	jellemzően töredékes vagy dagályos előadásmód, értelemzavaró mondatszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, nyelvhelyességi hibák; bizonytalanság a nyelvi regiszterben
2-0 pont	a szövegre nagyrészt jellemző igénytelen, pongyola nyelvhasználat; a megértést alapvetően gátló stilisztikai, nyelvhelyességi hibák, szegényes, széteső mondatszerkesztés; sivár szókincs, értelemzavaró szóhasználat

Műértelmező szövegalkotás: egy mű értelmezése

Értelmezze Mándy Iván alkotását! *Nyaralás* című novellája anya és fiú kapcsolatát jeleníti meg. Kifejtésében tárja fel és értelmezze az anya-fiú kapcsolat jellemző vonásait! Mutassa be, hogy az elbeszélés mód milyen sajátosságai, poétikai megoldásai fejezik ki e kapcsolati jellemzőket, a családi viszonyokra is ható társadalmi légkört!

Mándy Iván: *Nyaralás*

Az anya csontos, túhegyes arcával behajolt a lámpába. Egy ing nyakát foltozta apró, ideges mozdulatokkal. Mellette a díványon ingek, szép rendesen összehajtva. Aztán néhány alsónadrág, zsebkendő.

Az anya hunyorogva föl nézett, mintha ott túl, a lámpa fénykörén keresne valamit.

– Bandi – mondta, és egy szék megroppant a sarokban –, azt hiszem, ez az ing is rendben van.

Újabb reccsenés a homályból.

– Köszönöm, anyám.

Az anya még mindig előrebámult, belebeszél a sötétbe.

– Azt hiszem, fiam, mégiscsak vennünk kéne egy-két dolgot... inget meg effélét. – Kis szünet, aztán: – Legalább pár darabot.

– Legalább pár darabot – visszhangozta a sarok. Aztán egy térd fölemelkedett a homályból, a vékony, barna arc is előrehajolt. – És aztán, mit kéne még vennünk?

Csöppnyi gúny sem volt a hangban. Inkább várakozás, hogy hát jó, tessék, sorold föl, anyám, mi minden kéne...

Az anya lehajtotta a fejét.

– Tudom, hogy sok a kiadásod, hiszen rajtam kívül még Évát is segíted...

– Hagyjuk ezt! – Megint egy reccsenés, aztán akárcsak sűrű, sötét füst gomolyogna fel, a fiú ott állt az anyja előtt.

– Igazán nem tudom, miért beszél erről, anyám, higgye el, teljesen felesleges.

Az anya föl nézett. A keze is elindult, hogy megkeresse a fia kezét.

– Ne haragudj.

– Nem arról van szó.

Az anya keze egy pillanatra megérintette a fiúét, majd visszahullt az ölébe.

Az anya aztán az ingek, alsónadrágok és zsebkendők között motozott, és mire ismét fölnézett a fiára, mosoly volt az arcán.

– Lesz mindened Füreden. – Megcsillant a tekintete. – És tudod, hogy még nekem is... Egész szépen rendbe hoztam a szürke szoknyát, és tegnap, igen, tegnap a Gizi ideadta a napszemüvegét.

– Igazán örülök.

A fiú valahonnan a sarokból előhalászott egy újságot. Úgy állva olvasni kezdett.

Az anya meg tovább beszélt.

– Először persze nem akarta ideadni, és igazán meg kellett ígérenem, hogy vigyázok rá, de hát tudod, hogy én mindenre úgy vigyázok, és mégiscsak jó lesz, ha napozhatok egy kicsit.

Az újság megzörrent, aztán leesett a díványra. A fiú megfogta az anyja vállát.

– A vízbe is bejöhét.

– Ó, nem... nem! De majd a partról nézem, hogy úszol.

Boldogan felsóhajtott. – Azért ez jó, hogy együtt nyaralhatunk... hogy engem is beutaltak abba az üdülőbe. – Fölnézett a fiára. – Ez mégiscsak szép...

A fiú lehajolt az újságért, de nem kezdte újra olvasni. Újsággal a kezében járkált a szobában. Olykor messzire eltávolodott a sötétben, aztán megint csak itt volt a lámpa mellett. Hirtelen megállt.

– Anyám...

A váll megrándult. – Ha úgy gondolod, hogy zavarlak, én igazán...

– Nem arról van szó, dehogy zavar, miért zavarva? – Szünet.

– Csak megkérném valamire...

Az anya fölnézett. Vékony, pergamenszínű bőre megfeszült az arcán. Várni lehetett, hogy a következő pillanatban megpattan benne valami. A fiú megérintette a vállát.

– Na... na... – És mosolygott is.

Az anya arca engedelmesen átvette a mosolyt, de az mindjárt elhalt, beledermedt a ráncokba.

– Megkérném valamire – ismételte a fiú. Leült az anyja mellé. Nem nézett rá, ahogy elkezdte. – Tudja jól, hogy ez egy olyan üdülő... ahol különféle emberek vannak, üzemből meg innen-onnan... Szóval, ha megérkezünk, ne közölje mindjárt, hogy kúriai bíró volt a férje.

– De Bandi...

– Szeretném, ha végighallgatna! – féloldalasan nézett az anyjára. – Apát hagyjuk! – keze belesöpört a levegőbe. – Hagyjuk! Hagyjuk! És szeretném, ha azt sem említené, hogy Fiumében nyaraltak, és olykor hétvégére is lerándultak.

– Fiacskám – hajolt előre az anya –, tudod, hogy apádnak szabadjegye volt, és különben sem került olyan sokba az egész.

A fiú nem engedett.

– Fiuméről egy szót se! És arról se, nagyon kérem, anyám, arról se, hogy ott milyen más volt minden. Az étkezés, a kiszolgálás... és főleg... – a fiú hangja szinte már könyörgővé vált – az emberek! Igen, akikkel együtt nyaralt.

Az anya belemosolygott a lámpába.

– Ki is volt, aki meghívott vitorlázni? Valami osztrák gróf... Tudod, hogy ismerte apádat! A könyveit... igen... és ő jött oda az asztalunkhoz...

A fiú tollas haja remegni kezdett. Remegett a hangja is, ahogy újra megszólalt.

– Se osztrák gróf! se vitorlás! se meghívás! Nagyon kérem. –

Megfogta az anyja kezét.

– De hát az igazán, az eszembe se jutott!

– Tudom! – vágta rá a fiú – mint múltkor a buszban.

Az anya a fejét ingatta.

– Én csak azt mondtam, milyen durvák az emberek... – Félénken a fiára sandított. – Manapság... – Elhallgatott, majd egy kicsit bátrabban. – De igaz is! Nem adnak helyet, lökdösődnek, a kalauz rám szól, hogy menjek előre, aztán, hogy mit állok az ajtóban, ha még nem szállok le.

– És akkor maga, anyám, egyszerre elkezdte! Hogy más embereket is ismert már, mint a kalauzt...

– De csak azért, hidd el, csak azért, hogy ne sértegessem!

– A végén le kellett szállnunk – mondta a fiú. – És a múltkor ugyanez volt a villamoson.

– Mi volt a villamoson?

– Hagyjuk, anyám! – A fiú felsóhajtott. – És azt sem kell említeni, hogy több cselédünk volt.

– De igazán, mintha családtagok lettek volna! Csak a szaguk... Tudod, Bandi, én sose szóltam nekik, de azt hiszem, ezeknek mind van valamilyen szaguk.

– Nem tudom, anyám. De hagyja a cselédeket, még akkor is, ha családtagok voltak. A személyzetnek ne mondja, hogy fiam.

– Mit mondjak?

– Hát... hát... elvtársnő. Kérem, elvtársnő...

– Elvtársnő – ismételte az anya.

– De ne így mondja! – A fiú türelmetlen mozdulatot tett. – Ne ilyen hangon.

– Hát milyen hangon?

A fiú legyintett, majd tovább folytatta.

– És a közös étkezésen ne forgassa, nézegesse a kanalat, mintha ragályos betegől kapta volna.

– Nem, nem, Bandikám.

– És ha valakivel összeismerkedik...

– Nem ismerkedek össze senkivel.

– Mert gögös!

– De fiam...

– Értse meg, ha nem áll szóba senkivel, akkor azt mondják...

A fiú fölugrott, és elindult megint körbe-körbe a szobában. Az anya ölbe ejtett kézzel maga elé bámult. Egyszerre csak érezte, hogy nyekken mellette a dívány. És újra hallotta a hangot.

– Kérem... anyám...

Hatalmas park, fákkal, bokrokkal. Piros padok a sétányon. A fák mögött az üdülő barna épülete. Az anya azt nézte. Éppen most állt föl a padról, hogy megszólítson valakit. Azt a húsos képű férfit, aki mellette ül az étkezőben. De valahogy nem tudta, mit mondjon. Így hát csak mosolygott, és hagyta, hogy elmenjen azzal a kék ruhás nővel. Annak is köszönni kellett volna. De hogyan?... Egyszer valaki – úgy négy szemközt – rászólt, hogy ne elvtársnőzze! Mármost akkor mit mondjon? Hogy szólítsa a lányt, aki takarít? A fekete nőt a könyvtárban? Ezt, aki itt jön?... Ha megáll, és beszélgetni kezd...

Az anya pár lépést tett. Visszacsuklott a padra, és a kavicsokat bámulta. Így maradt, amíg a lépések eltávolodtak. Aztán fölállt, és tétován imbolyogva elindult az üdülő felé.

Aztán, mint akinek hirtelen eszébe jutott valami, megint visszahullt egy padra. És most már csak ült, ült, elveszve a parkban, mint egy ottfelejtett, ócska esernyő.

(1956)

Forrás: <http://www.litera.hu/hirek/mandy-ivan-nyaralas>.
20. századi magyar novellák. 1939-1956. Palatinus Kiadó, 2014.

Magyarázatok:

Fiume: az Osztrák-Magyar Monarchia idején népszerű adriai fürdőhely

beutalás: a szakszervezeti beutaló a szocializmus idején az olcsó vagy ingyenes üdülés jellemző formája volt

szabadjegy: bizonyos foglalkozásokkal, társadalmi pozíciókkal együtt járó juttatás ingyenes vasúti utazásra

kúriai bíró: az igazságszolgáltatásban magas hivatali és társadalmi elismeréssel járó tisztséget betöltő jogász

A tartalom szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha

1. a dolgozat értelmezi az anya-fiú kapcsolat jellemző vonásait,

2. kifejti, hogy az elbeszélés mód milyen sajátosságai, poétikai megoldásai fejezik ki e feltárt kapcsolati jellemzőket,

3. továbbá a családi viszonyokra is ható társadalmi légkört.

Lehetséges tartalmi elemek (címszavakban), a feladat kiírásának szempontjai szerint:

Az anya-fiú kapcsolat jellemző vonásai

- Az első jelenetben a szereplők térbeli elhelyezkedése is a kapcsolat egyenlőtlen voltát sugallja. (A fiú a lámpa fénykörén túl, a félhomályban áll, alakja az anyai tekintet számára alig-alig érzékelhető.)
- Ezt a jelenletben érvényre jutó távollétet, ezt a hiányt érzékeltetik a hanghatások (a szék ismétlődő recsenései, amelyek még inkább felhívják a figyelmet a látás korlátozott voltára).
- Elképzelhető egy olyan olvasat is, amely a látás korlátozottságára eső hangsúlyt az anya nézőpontjának rejtett érvényesítéseként fogja fel, mivel a fiú nyilván látja a lámpa alatt ülő anyát. Ugyanakkor ebben az esetben a külső nézőpont sem zárható ki, hiszen a homályban elhelyezkedő alak innen nézve szintén kevésbé látható, mint az anya.
- Az anya mozdulata, amely bátortalanul fia kezét keresi, majd rövid érintés után visszahullik az ölébe, ugyancsak ennek a lemondó, önmagát fegyelmező szeretetigénynek a megnyilvánulása.
- Ez a fegyelem érződik a magára erőltetett mosoly megismételt gesztusában is, amely leplezni hivatott szorongó érzéseit.
- A fiú az anyát hallgatva lapozgat az újságban, ami figyelmetlenségének jelzéseként fogható föl.
- Ugyanakkor az elbeszélés nem sarkít, nem állítja be egyértelműen negatív figuraként a fiút, aki inkább ellentétes érzelmekkel viszonyul anyjához, mint hideg érdektelenséggel.
- Viszonyuk egyenlőtlen volta az általuk használt megszólításokban is kifejeződik. A „*Bandika*” szeretetteljes, családi hangulatával szemben az „*anyám*” kissé szenvtelennek tűnik.
- Kettejük párbeszéde egyre inkább a fiúnak az anyja korábbi társadalmi helyzetének és életmódjának elhallgatására utaló ismétlődő felszólításainak (pl.: „*ne közölje mindjárt, hogy kúriai bíró volt a férje.*”; „*Fiuméről egy szót se!*”; „*És azt sem kell említeni, hogy több cselédünk volt.*”) és az anya mentegetőzésének formáját ölti.
- Az ismétlődő kérések és a múltbeli példák felsorolása enyhén groteszk jelleget ad a dialógusnak. Felidéződnek ugyanis azok a szituációk, amikor az anya önmaga társadalmi helyzetét (magas pozíciójú bíró felesége) hangsúlyozó gesztusai rendre kínos helyzeteket idéztek elő az új társadalmi viszonyok között.
- A novella, jóllehet empátiával viszonyul hozzá, nem idealizálja a korábbi jólétből az új társadalmi viszonyok között feltehetően szegénységben élő anya alakját (ingfoltozás, napszemüveg kölcsön kérése, a szakszervezeti beutalóhoz való hozzájutás magas értéke a fia révén). Egyebek mellett a cselédek szagára vonatkozó megjegyzése is jelzi, hogy az egykori társadalmi státuszából fakadó előítéletek és allűrök bizonyos mértékig részévé váltak személyiségének.
- Korából adódóan múltja az anya identitásának legfontosabb tartalma, fia a külső, társadalmi körülményekhez való alkalmazkodás miatt éppen kettejük közös múltját teszi tabuvá.
- A novella a fiú szinte kínosan túlzásba vitt alkalmazkodásának és az anya engedelmségének paradox 'eredményére' is utal: „*Egyszer valaki – úgy négy szemközt – rászólt, hogy ne elvtársnőzze! Mármost akkor mit mondjon?*”
- Az emlékekben való osztozás, a közös múlt intimitásának elutasítása az anyát végérvényesen saját magányába zárja.

A kapcsolat jellemzőire utaló poétikai megoldások

- A novella háttérbe húzódó narrátora saját szerepkörét szűkre szabja: nem értékeli anya és fia kapcsolatát.
- A szöveg egyik legfontosabb retorikai alakzata a kihagyás, a szereplők párbeszédének idézésén túl az elbeszélői szólam csupán néhány mozdulat, gesztus közlésére vállalkozik.
- A narráció a szöveg nagy részében külső nézőpontot vesz fel, nem közli az olvasóval a szereplők gondolatait, és nem ölti fel nézőpontjukat sem.
- Ez alól az eljárás alól egyértelmű kivételt csak a nagyobb helykihagyással elválasztott záró kép jelent, amelyet a helyszín- és idősík-váltás is elkülönít az első jelenettől. Itt az elbeszélő nyelv az anya belső nézőpontját juttatja érvényre, ami azt jelzi, hogy a novella a megjelenített szülő-gyermek viszonyban az anya magányát állítja középpontba.

A társadalmi léghő hatása a családi viszonyokra

- A társadalmi léghő egyértelműen hat a családi viszonyokra is, az anya múltjából felidézett korábbi konszolidált polgári jólét színhelyei, a társadalmi kapcsolatok említése az elbeszélés jelenében kínos és kerülendő tabu, ezért a fiú az anya nyilvánosság előtti megnyilatkozásaival kapcsolatban előre is óvatosan egyfajta kontrollt gyakorol, és ez a novellában megjelenített kommunikációjuk fő üzenete.
- Az elbeszélő finoman utal arra is, hogy a fia segíti őt, sőt anyagilag támogat még egy, az elbeszélő által közelebbről nem jellemzett személyt (Évát), aki feltehetően családtag.
- Az anya kevésbé tud eligazodni az új társadalmi viszonyok között (meghatódik, hogy a fia révén ő is részesül a beutalóval elérhető nyaralásban; elvétí az alkalmakodás arányát („*Egyszer valaki – úgy négy szemközt – rászólt ...*”), nem érti, miért ne beszélhetne a férje könyveiről, a férje elismertségéről.
- Az elbeszélő csak utal a fiú feltehetően magas/abb társadalmi pozíciójára, amelyben a bíró apának még az említése is felkavarja, de viselkedése úgy is értelmezhető, hogy a nyilvánosság elől egyszerre védi és rejti a családi múltat, képtelen annak egyértelmű megtagadására, jóllehet úgy érzi, ezt várnák tőle.
- A novella elbeszélője érzékelteti, hogy a családi pozíciók, kapcsolatok, életformák nem lehetnek folytonosak az új társadalmi viszonyok között, és ez a mindennapi élet legegyszerűbb élethelyzetein túl (pl. közlekedés), még a nyaralásban is konfliktusokkal jár (l. közös étkezések), tehát minden nyilvános megnyilatkozás éberséget, önkontrollt, öncenzúrát igényel.

Műértelmező szövegalkotás: összehasonlító értelmezés

Hasonlítsa össze József Attila *Kertész leszek* és Radnóti Miklós *Istenhegyi kert* című versének szerkezeti jellemzőit! Értelmezze a két alkotásban a költői én és a külvilág viszonyát, a kert- és virágmotívum jelentéshordozó szerepét!

Megoldása 400-800 szó terjedelmű legyen!

József Attila: <i>Kertész leszek</i>	Radnóti Miklós: <i>Istenhegyi kert</i>
<p>Kertész leszek, fát nevelek, kelő nappal én is kelek, nem törődök semmi mással, csak a beojtott* virággal.</p>	<p>A nyár zümmögve alszik és a fényes ég magára vonta szürke fátyolát, kutyám borzol, fölmordul s elrohan, megugró árnyat lát a bokron át.</p>
<p>Minden beojtott virágom kedvesem lesz virágáron, ha csalán lesz, azt se bánom, igaz lesz majd a virágom.</p>	<p>Öreg virág vetkőzi sorra szirmai, pucéran áll és félig halottan, gyöngye barackág ropog fölöttem s terhével lassan a földre rogyan.</p>
<p>Tejet iszok és pipázok, jóhíremre jól vigyázok, nem ér engem veszedelem, magamat is elültetem.</p>	<p>Ó, ez a kert is aludni s halni készül, gyümölcsöt rak a súlyos ősz elé. Sötétedik. Halálos kört röpül köröttem egy elkésett, szőke méh.</p>
<p>Kell ez nagyon, igen nagyon, napkeleten, napnyugaton – ha már elpusztul a világ, legyen a sírjára virág.</p>	<p>S fiatal férfi te! rád milyen halál vár? bogárnyi zajjal száll golyó feléd, vagy hangos bomba túr a földbe és megtépett hússal hullsz majd szerteszt?</p>
<p>1925. április</p>	<p>Álmában lélezkzik már a kert, hiába kérdem, de kértem újra mégis. Gyümölcsökben a déli nap kering s hűvösen az esti öntözés is.</p>
<p>*beojtott virág: oltott, oltással szaporított virág</p>	<p>1936. július 20.</p>

Szövegek: József Attila *összes versei*. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1955. 149-150. o. Radnóti Miklós *művei*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1976. 107. o.

A Tartalom szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó

- a feladatban közölt három összehasonlítási szempont – szerkezeti jellemzők, a költői én és a külvilág viszonya, a kert- és a virágmotívum jelentéshordozó szerepe – mindegyikét mindkét mű megközelítésében érvényesíti,
- továbbá a három szempont mindegyikéről érdemi megállapítást tesz.

Lehetséges tartalmi elemek (címszavakban), a feladat kiírásának szempontjai szerint

<p>József Attila: <i>Kertész leszek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - a versszöveg négy versszakából az első három a vágyott létállapot és az ehhez vezető, ezt betöltő tevékenység, a kertészkedés megjelenítése, míg a negyedik versszak az e vágyhoz fűzött, a konkrét képekhez képest univerzális, az egész világra utaló indoklás - népköltészeti hatás: strófaszerkezet, ritmika: páros rímű felező nyolcas 	<p>szerkezeti jellemzők</p>	<p>Radnóti Miklós: <i>Istenhegyi kert</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Radnóti verse párhuzamra épül, de ellentétet is tartalmaz: a kertben látott nyárvégi, pusztulásra ítélt vegetáció a vers beszélőjének lehetséges halálát idézi meg - a szövegben rejlő ellentét: a pusztulás, az elmúlás a kertben, a természetben békésen zajlik, de a vers beszélője a saját halálát mint erőszakos halált vizionálja - József Attila verséhez képest az <i>Istenhegyi kert</i> versszövege ritmikailag kevésbé szabályos, félrímes, jambikus - spondeikus
<ul style="list-style-type: none"> - a kertészkedés idilli állapot, olyan védett világ, amiben az 'én' meg tudja élni a növények létét is (virágot kedvesének tekintheti), ez a kert a világtól elvonuló én tere, amelyben nem érheti baj, veszedelem - a szövegben etikai töltésű szavak jelzik a természet és az emberi világ között megteremthető egységet (a növények között még a csalán is igaz), az én saját mikrovilágában a külvilágtól sértetlenül létezhet (békésen, jó hírnévvel) - életképszerű elem a tejet ivó, pipázó, jóhírű ember megidézése - az utolsó versszak első sorának nyomatékositott közlése („<i>Kell ez nagyon, igen nagyon</i>” mintha a békés, magányos gondolkodó megvilágosodása, felismerése lenne - az 'én' azért vágyik a maga által kreált édenkertbe akár növényné válva is („<i>magamat is elültetem</i>”), mert az emberi világot fenyegetettnek, pusztulásra ítéltnek tartja - a világ értékeitől megfosztva jelenik meg, a <i>világ-virág</i> rímpár tagjai egymással ellentétes tartalmakat jelenítenek meg. „...<i>ha már elpusztul a világ, / legyen a sírjára virág</i>” 	<p>a költői én és a külvilág viszonya</p>	<ul style="list-style-type: none"> - a költemény a kertet élő organizmusnak, emberszerű lénynek láttatja (lásd a megszemélyesítéseket: „<i>a nyár zümmögve alszik</i>”, „<i>a virág...vetkőzi szirmait</i>”, „<i>a kert aludni s halni készül</i>”). - a kert nyár végi, őszi pusztulása természetes, a természet ciklikus rendjének ellentéte az ember erőszakos halála - A Radnóti-mű beszélőjének a maga számára a saját halálának mikéntje kérdéses csak, (az erőszakos halál melyik változata éri majd utol) - a vers negyedik versszaka önmegszólítás, a lírai én önmagához intéz kérdést, mint egyvalakihez a sok fiatal férfi közül - a távolságtartó megszólítás nemcsak a személyes félelmek bevezetője, hanem egy generáció sorsproblémájának hordozója, fenyegetett embercsoportok félelmének kifejezője – a lírai én az elalvó kerttől vár választ sejtéseiről, sorsáról, de a természet hallgat

		- a verset záró gyümölcs- és öntözésmotívum ellenpontoszza a pusztulás előérzetét
<p>- József Attila versében a kert szimbólum: édenkert, világmodell</p> <p>- a virág is szimbólum: a művelt kert produktuma, emberi alkotás, („<i>beojtott virág</i>”) teremtmény, értékhordozó („<i>igaz...virágom</i>”), a világ sírján pedig szeretet- és szépségszimbólumként értelmezhető</p> <p>- itt a beszélő szimbolikus értelmű „<i>kertész</i>”, a világ teremtője</p> <p>- a középponti kép, kulcsmotívum a „<i>virág</i>”, mely egyszerre a maga által teremtett szépségéért való szimbolikus létező, de ugyanakkor, a vers előrehaladásával egyre egyértelműbben önmaga is</p> <p>- így az 'én' ő maga a teremtő és a teremtett is a természet totalitásának (napkeleten, napnyugaton) uraként temeti el az emberi világot, majd saját énjéből (<i>magamat is elültetem</i>) kreál virágot</p>	<p>a kert- és a virág-motívum szerepe</p>	<p>Radnóti versében a kert valós élettér és látványélmény, a kert konkrét helyét is megjelöli a verscímben</p> <p>- a növények a születés és pusztulás folytonosságát, a mulandó szépséget jelenítik meg, a szirmai vesztő, félig halott virág előrevetíti a saját halál élményét</p>

Lehetséges további értelmezések, utalások:

- a középkori széphistóriák fontos színtere a virágoskert, ahol a szerelem bimbója nyílik (pl. Gersei Albert: *Árgirus históriája*)
- Voltaire *Candide*-jének záró mondata az egyéni lét kiteljesítésének (mint egyetlen lehetséges életcél) jelszava lett: „*Műveljük kertjeinket!*”
- Vörösmarty *Csongor és Tünde* : a kert maga a világ, amelyben az emberiség drámája zajlik a megkísértéstől a beavatásig
- Radnóti sora „*Ó, ez a kert is aludni s halni készül*” megidézheti Petőfit: „*elhull a virág, eliramlik az élet*”(Szeptember végén)
- a *Kertész leszek* hangütése evokálhatja Ady kritikával illetett Magyarország képét: „*Hej, égignyúló giz-gazok, / Hát nincsen itt virág?*” (*A magyar Ugaron*)
- a *Kertész leszek* szövegében a pozitívba fordított *Tiszta szívvel* verseként is olvasható („*tejet iszok és pipázok*”), a pipázás az idősebb, megállapodott embert idéző kép (pl. Berzsenyi Dániel: *Levéltöredék barátnémhoz*)
- a *Kertész leszek* egynemű hangvétele, ritmikája, dalszerűsége miatt is megzenésített, énekelt mű: Bródy János zenéje, Koncz Zsuzsa *Kertész leszek* c. lemezén, 1975, Sebő együttes - József Attila c. lemezén (2005)

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhasználati, nyelvhelyességi hibák jelölése

A szaktanár az előforduló hibákat piros tollal javítja. Ceruzás bejegyzések, jelek a dolgozatokban nem hagyhatók.

- tartalmi hiba: _____
- szerkesztési hiba: - - - - -
- szórend, mondatrend: a helyes sorrendet függőleges vonalakkal és a szavak fölé írt számozással jelöljük. A bekezdések sorrendjét a margón számozással jelöljük.
- logikai hiba, ugrás a tagmondatok, mondatok vagy bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: →, ←, ↑, ↓
- logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- nyelvhasználati, nyelvhelyességi és stílushibák jelölése hullámos vonallal történik:

~~~~~

Az egymást követő mondatokban folyamatosan jelentkező, ismétlődő hibák esetében a hullámos vonalat a margón, függőlegesen kell kitenni.

- hiányzó bekezdés jele: fordított Z betű
- fölösleges bekezdés (álbekezdés) jele: áthúzott fordított Z betű
- szövegbeli hiány jele: √
- a feladatkiírás szempontjából releváns tartalmi elem jelölése: ✓

A helyesírási hibák jelölési formái

- súlyos hiba: 2 vagy 3 vonalas aláhúzás (az aláhúzás fejezze ki a hiba pontértékét)
- enyhe (egyéb) hiba: 1 vonalas aláhúzás
- egybeírás jele: függőleges vonás alul-fölül domború félkörrel: ⊕
- különírás jele: függőleges vonás alul-fölül homorú félkörrel: ⊖
- A helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is. A könnyebb összeszámolás végett a hibapont a hibával egy sorban a margón jelölhető.

A helyesírási hibák értelmezése és minősítése

- A helyesírás értékelése az érettségi írásbeli vizsgán 2017 májusától A magyar helyesírás szabályainak 12. kiadása alapján történik.
- Ismétlődő hibákra csak az első előfordulás alkalmával adható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban előforduló megegyező hiba számít ismétlődő hibának. Ugyanazon toldalékok hibás írása különböző szavakban nem ismétlődő hiba. (A központozási hibák minősítését l. alább.)
- A közkeletű szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy szakszókincse közkeletűnek tekintendő (pl. metafora, motívum, szimbólum, avantgárd, ars poetica).
- A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba (pl. *-ban/-ben* és *-ba/-be* határozóragok keverése).
- Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat a javító tanár ugyanúgy súlyos és egyéb hibák közé sorolja, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az enyhe hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy

tartalmi idézet, akkor az előforduló hibákra a hibának megfelelő hibapontszámot kell adni.

- A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.
- A vizsgadolgozat a helyesírás és az íráskép szempontjából nem értékelhető, azaz 0 pont, ha:
  - az érvelés vagy gyakorlati szövegalkotási feladatot a vizsgázó nem oldotta meg, vagy a megoldása terjedelme kevesebb, mint 12 szó
ÉS
  - a műértelmező szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldása terjedelme kevesebb, mint 40 szó
ÉS
  - a javító tanár úgy ítéli meg, hogy a szövegértési feladatsorban a vizsgázói megoldások terjedelme összességében nem teszi lehetővé a helyesírás és az íráskép értékelését.
- Ha a vizsgázó a megírt szövegalkotási feladatban a kidolgozási idő alatt javítani akar, akkor a javítás szabályos módja: a dolgozatíró a javítani kívánt szót / szavakat áthúzza, a helyesnek vélt szót / szavakat pedig újra leírja.
- Az ékezethasználattal pongyolának minősül, ha az egyezményes ékezetek helyett a vizsgázó egyéni jeleket használ. Az egyéni írássajátosságok nem mentesítik a vizsgázót a hosszú és a rövid magánhangzók megkülönböztetésének kötelezettsége alól.

A helyesírási típushibák pontozása

Megjegyzés: Az alábbiakban a súlyos hibáknak két típusát különböztetjük meg: az egyik 3 hibapontot, a másik 2 hibapontot ér.

Súlyos hiba (3 hibapont)

- mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban, (pl. *hallás, kommunikáció, reggel*)
- mássalhangzók kapcsolódásának hibás jelölése (teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, rövidülés, nyúlás, kiesés (pl. *Ivett-tel, százszor, színpad, mondja, hallgat, egyes, gondtalan*))
- kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknevek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknevek (pl. *francia, balatoni, vendéglátóipari, adys*) esetében
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása (pl. *lemegy, megy le, le fog menni, el tudja fogadni*)
- a *ly – j* tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban, az *ly – j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
- felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 hibapont)

- tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
- magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban (pl. *árbóc, búra, metafora, dicsér, kíváncsi, turista*); az *a-á* és *e-é* hangok felcserélése nem időtartamhiba, csak enyhe hiba)
- közhasználatú szavak elválasztása
- mondatkezdő nagybetű tévesztése

Enyhe (egyéb) hiba (1 hibapont)

- közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása (pl. *csoda szép, nagy méretű, véghez visz; nyitvatartás (üzemidő), magyarszakkör, szabadvers, vendéglátóipari*)
- nem közhasználatú szavak súlyos hibái
- köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. világháború)
- kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
- betűtévesztés vagy felcserélés, betűkihagyás, szótagkihagyás
- a központoszási hibák kivételével minden más, a súlyos hibák között nem felsorolt hiba

Központoszási hiba (összesen maximum 4 hibapont)

A központoszási hibák típusai:

- mondatzáró írásjelek
- tagmondatok közötti írásjelek (ide soroljuk a közbeékelés jelölését is)
- mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése
- egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (pl. a címek, a megszólítás, az idézés írásjelei, sorszámnevek, dátumok írása, szavak és szórészek közötti írásjelek elmaradása, írásjel indokolatlan átvitele új sorba, valamint minden olyan írásjel-használati hiba, ami az 1-3. típusba nem tartozik)

5, bármely típusú központoszási hiba után 1 helyesírási hibapont jár. Központoszási hibákra 4 hibapontnál több nem adható.

A helyesírási vizsgapont kiszámítása

A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá úgy történik, hogy a javító tanár összegzi a súlyos, az enyhe és a központoszási hibák hibapontjait, majd a következő táblázat szerint átváltja vizsgapontokra:

Hibaponthatár	Vizsgapont
0-2	8
3-4	7
5-6	6
7-8	5
9-10	4
11-12	3
13-14	2
15-16	1
17 –	0

Az íráskép értékelése

Adható összesen 2 pont a rendezettség, az olvashatóság és a kulturált forma (javítások, ékezethasználát kulturáltsága) alapján. A pongyola ékezethasználát hibái (az ékezetek egyéni vagy nehezen azonosítható módon jelölése) és a magánhangzók időtartamhibái nem moshatóak egybe.

Teljesítményszintek:

- A dolgozat írásképe **0 pont**, ha az íráskép alig olvasható vagy a terjedelem nagy részében rendezetlen, vagy sok és kulturálatlan javítás van a szövegben, vagy a dolgozatíró az ékezetek szabályos jelölésére nem fordít figyelmet. A felsorolt hibatípusok közül egyetlen hibatípus megléte is 0 pontot eredményez, ha nagyszámú hiba fordul elő.
- **1 pont adható**, ha a dolgozat írásképe alapvetően rendezett, zömében jól olvasható, s a külső forma hibáinak száma (javítások, ékezethasználata rendezettsége) néhány hibánál nem több.
- **2 pont adható**, ha a dolgozat írásképe rendezett, végig jól olvasható, javításai szabályosak, és ékezethasználata követi a szabályos hangjelölést.